

Özel Eğitim Gündemi

Bu Sayıda

Her 36 Çocuktan 1'i Otizmlî

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Bireylere Sosyal Beceri Öğretimi: Ne Yapalım? Nasıl Yapalım?

Düzenlenen Etkinlikler

Etkinlik Duyurusu

Kitap Önerisi

Araştırma Köşesi

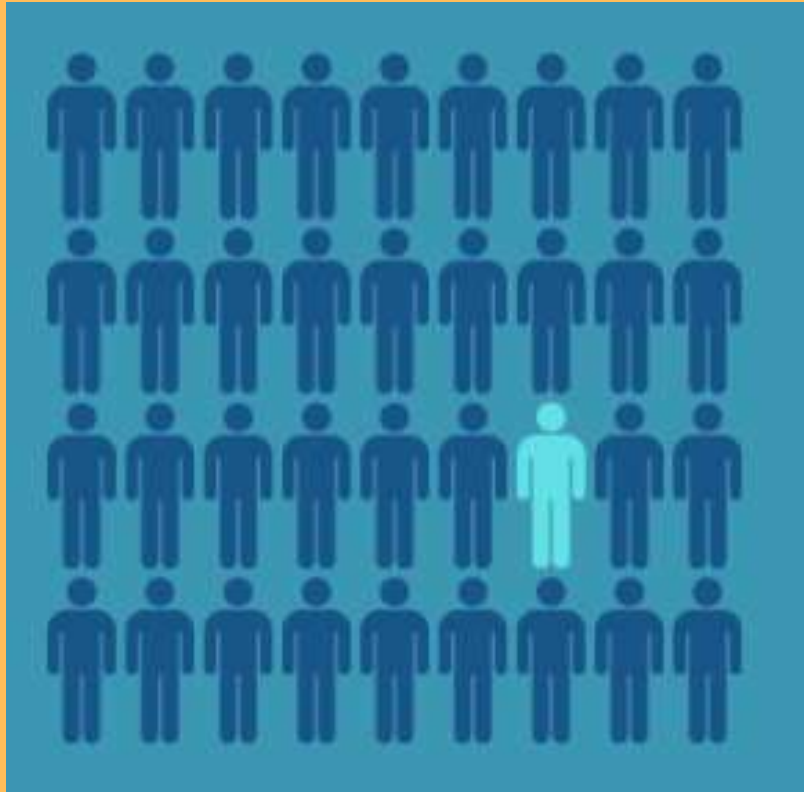
Her 36 Çocuktan 1'i Otizmlî

Otizm ve Gelişimsel Yetersizlikleri İzleme Ağı'nın 8 yaş grubundaki çocuklarda OSB görülme yaygınlığına ilişkin 2020 yılına ait yayımladığı veriler ise oldukça çarpıcı. Buna göre 8 yaş grubundaki her 1000 çocuktan 27.6'sı OSB tanısı almakta, 36 çocuktan 1'inde OSB görülmektedir. OSB'nin görülme sıklığındaki bu artışın Otizm ve Gelişimsel Yetersizlikleri İzleme Ağı'nın 2000-2018 yılları arasında rapor ettiği artış oranından daha fazla olduğu görülmektedir.

devamı s.2

Her 36 Çocuktan 1'i Otizimli

4-8 yaş arası çocukların otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı aldıkları zamanı izleyen ve OSB'nin özelliklerini ve yaygınlığını tahmin eden bir tarama programı olan Otizm ve Gelişimsel Yetersizlikleri İzleme Ağı (Autism and Developmental Disabilities Monitoring [ADDM] Network) OSB'nin yaygınlığına ilişkin 2020 yılına ait verileri geçtiğimiz günlerde yayımladı. Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan 11 eyaletten toplanan verilere göre 4 yaş grubundaki her 1000 çocuktan 21.5'i OSB tanısı almaktadır. Diğer bir ifade her 46 çocuktan 1'inde OSB'ye rastlanmaktadır. Buna ek olarak OSB, erkek çocuklarında kız çocuklarına göre 3,1 kat daha fazla görülmektedir. 2020 yılına ait veriler Otizm ve Gelişimsel Yetersizlikleri İzleme Ağı'nın bir önceki izleme dönemi olan 2018 yılına ait veriler ile karşılaştırıldığında ise OSB'nin erkeklerde görülme oranının %24,3 kızlarda ise %34,5 düzeyinde artış gösterdiği ancak OSB'nin kız ve erkeklerde görülme oranının her iki yılda benzer olduğu ifade edilmektedir. 2020 yılına ait verilere göre OSB tanısı alan 4 yaş grubundaki çocukların %48,5'inin zeka puanının ≤ 70 ve altında olduğu, diğer bir deyişle OSB tanısı alan çocukların %48,5'inde zihin yetersizliğinin de görüldüğü belirtilmektedir (Shaw vd., 2023).

Otizm ve Gelişimsel Yetersizlikleri İzleme Ağı'nın raporunda 2020 yılında COVID-19 pandemisinin başlangıcından önceki dönemde değerlendirme sayısı ve tanılama oranının pandemi dönemine göre daha yüksek olduğu, pandeminin tanılama ve değerlendirme sisteminde aksamalara yol açtığı ifade edilmektedir. Bu aksamaların, OSB'li çocukların gerekli müdahalelere erişiminde gecikmelere neden olduğu ve OSB'li çocuklar üzerindeki etkisinin ilerleyen yıllarda gözlenebileceği belirtilmiştir (Shaw vd., 2023).

Otizm ve Gelişimsel Yetersizlikleri İzleme Ağı'nın 8 yaş grubundaki çocuklarda OSB görülme yaygınlığına ilişkin 2020 yılına ait yayımladığı veriler ise oldukça çarpıcı. Buna göre 8 yaş grubundaki her 1000 çocuktan 27.6'sı OSB tanısı almakta, 36 çocuktan 1'inde OSB görülmektedir. OSB'nin görülme sıklığındaki bu artışın Otizm ve Gelişimsel Yetersizlikleri İzleme Ağı'nın 2000-2018 yılları arasında rapor ettiği artış oranından daha fazla olduğu görülmektedir. Erkek çocuklarında görülme oranı kız çocuklarına göre daha önceki yıllara ait verilere benzer şekilde 3,8 kat daha fazla olduğu, OSB tanısı alan 8 yaş grubundaki çocukların %37.9'unda zihin yetersizliğinin de görüldüğü belirtilmektedir. OSB tanısı alan çocukların sayısındaki süregelen bu artış OSB'li tüm çocuklara eşit tanı, müdahale ve destek hizmetlerini sağlamak için gelişmiş bir altyapıya duyulan ihtiyacın önemini ortaya koymaktadır (Maenner vd., 2023).

KAYNAKÇA

Maenner, M. J, Warren, Z., Williams, A. R, Amoakohene, E., Bakian, A. V., Deborah D. A., ...& Shaw, K. A. (2023). Prevalence and Characteristics of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 8 Years — Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 Sites, United States, 2020. *MMWR Surveill Summ*, 72(No. SS-2),1–14. DOI: <http://dx.doi.org/10.15585/mmwr.ss7202a1>.

Shaw, K. A., Bilder, D. A., McArthur, D., Williams, A. R., Amoakohene, E., Bakian, A. V., ... & Maenner, M. J. (2023). Early Identification of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 4 Years—Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 Sites, United States, 2020. *MMWR Surveillance Summaries*, 72(1), 1.

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Bireylere Sosyal Beceri Öğretimi: Ne Yapalım? Nasıl Yapalım?

PROF. DR. GÖNÜL KIRCAALI-İFTAR

Sosyal beceriler; sosyal bağlamalarda sergilenen, başkalarıyla iletişim ve işbirliğini artıran, başkaları tarafından kabul görme olasılığı yüksek etkileşim becerileri olarak betimlenebilir. Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı bireylerde önemli sosyal beceri yetersizlikleri gözlenir. Yetersizlik gözlenen sosyal beceriler arasında; başkalarıyla arasındaki sosyal mesafeyi ayarlama, başkalarıyla selamlaşma, başkalarının dikkatini çekme, başkalarıyla karşılıklı sıra alma, başkalarından yardım isteme, başkalarına yardım sunma, başkalarıyla eşya paylaşma, başkalarına iltifat etme ve başkalarından özür dileme gibi beceriler sayılabilir.

Sosyal beceri öğretimi, tüm OSB tanılı bireyler için öncelikli öğretim alanları arasında yer alır. Peki, etkili sosyal beceri öğretimi için nelere dikkat edilmelidir? Öncelikle, OSB'li bireylere sosyal beceri öğretmede etkili olduğu deneysel araştırma bulgularıyla gösterilmiş olan ve Türkçe alanyazında kanıt-temelli, bilimsel-dayanaklı, bilim-temelli gibi terimlerle ifade edilen öğretim stratejileri kullanılmalıdır. Yapılan derleme çalışmaları, etkili öğretim stratejilerinin büyük çoğunluğunun uygulamalı davranış analizine dayalı olduğunu göstermektedir (ör., Steinbrenner ve diğ., 2020). Bu stratejileri kullanarak yürütülecek sosyal beceri öğretimi uygulamalarında, bazı genel ilkelere de uyulmalıdır. Bellini ve Heck (2019), alanyazında yer alan kaynak taraması ve meta-analizi çalışmalarının bulgularından yola çıkarak, OSB tanılı bireylere sosyal beceri öğretimine ilişkin bir dizi öneri sıralamışlardır. Aşağıda, bu önerilerin belli başlıları yer almaktadır:

1. Sosyal beceri öğretimi yoğun şekilde yürütülmelidir:

- Öğretim sıklığı ve süresi yüksek olmalıdır.
- Genel olarak OSB'li bireylere 10-12 hafta süreyle toplam en az 30 saat sosyal beceri öğretimi yapılması önerilmektedir.

2.Sosyal beceri öğretimi olabildiğince bireyin doğal ortamında gerçekleştirilmelidir:

- Öğretim bireyin kendi eğitim ortamında ve içinde bulunduğu diğer sosyal ortamlarda yürütülmelidir.
- Kaynak oda gibi yapay öğretim ortamlarında sosyal beceri öğretimi yapmaktan olabildiğince kaçınılmalıdır.

3. Kapsamlı bir sosyal beceri değerlendirmesi yapılmalıdır:

- Sosyal beceri değerlendirmesinin iki temel işlevi vardır: Bireyin sosyal beceri eksikliklerini belirlemek ve sosyal beceri öğretiminin etkilerini belirlemek.
- Her iki işleve yönelik olarak yürütülen değerlendirme çalışmaları geçerli ve güvenilir olmalıdır.

4. Ölçülebilir sosyal beceri öğretim amaçları geliştirilmelidir:

- Öğretim amaçları, doğrudan değerlendirme sonuçlarına dayalı olmalıdır
- Öğretim amaçları, davranışsal amaç öğelerini içermelidir: Kim (birey), ne zaman ve nerede (koşul), neyi (davranış), ne düzeyde (ölçüt) yapacak?

5. Kullanılacak sosyal beceri öğretim stratejileri bireyin sosyal beceri eksiklikleriyle uyumlu olmalıdır:

- İki çeşit eksiklik söz konusudur: Bir beceriye bireyin sahip olmaması (yapamıyor) ya da sahip olduğu bir beceriyi bireyin gerektiğinde sergilememesi (yapmıyor).
- Sahip olunmayan bir beceriyi öğretmek için önerilebilecek stratejiler: İpuçlu öğretim, video modelle öğretim vb.
- Sahip olunan ama yeterince sergilenmeyen bir becerinin sergilenme olasılığını artırmak için önerilebilecek stratejiler: Pekiştirme, sosyal öyküler vb.

6. Öğretilen sosyal becerilerin ortamlar ve kişiler arası genellenmesi sağlanmalıdır:

- Çoklu ortamlarda ve çoklu kişilerle öğretim sunulmalıdır.
- Öğretim sırasında olabildiğince doğal pekiştireçler kullanılmalıdır.
- İpuçları olabildiğince hızlı ama etkili biçimde silikleştirilmelidir.
- Öğretimde gereğinden fazla yapılandırma olmamalıdır.
- Öğretilen beceriler doğal ortamlarda yaptırılmalı ve pekiştirilmelidir.
- Mümkün olduğunda kendini yönetme becerileri de öğretilmelidir.

7. Sosyal beceri öğretiminin uygulama güvenilirliği ve sosyal geçerliği yüksek olmalıdır:

- Uygulama güvenilirliği için, öğretim uygulaması basamakları belirlenmeli ve sosyal beceri öğretiminin bu basamaklara göre yürütüldüğü kesinleştirilmelidir.
- Sosyal geçerlik için; öğretim amaçlarının, yöntemlerinin ve sonuçlarının çocuğun yakın ilişki içinde olduğu kişilerce önemli ve uygun bulunma düzeyi belirlenmelidir.

Kaynakça

Bellini, S., & Heck, O. (2019). The ingredients of effective social skills programming for children and adolescents on the autism spectrum: A synthesis of meta-analytical research. *Journal of Autism*, 6, 1-7 [http://www.hoajonline.com/journals/pdf/2054-992X-6-3.pdf].

Steinbrenner, J. R., Hume, K., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., McIntyre, N. S., Yücesoy-Ozkan, S., & Savage, M. N. (2020). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism. The University of North Carolina at Chapel Hill, Frank Porter Graham Child Development Institute, National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice Review Team.

Düzenlenen Etkinlikler

2 NİSAN DÜNYA OTİZMİ FARKETME VE KABULLENME GÜNÜ

2 Nisan, Birleşmiş Milletler tarafından otizm konusunda farkındalık yaratmak ve otizm ile ilgili sorunlara çözüm bulmak amacıyla “Dünya Otizm Farkındalık Günü” olarak ilan edilmiştir. Nisan ayı Otizm Farketme ve Kabullenme Ayı olarak kabul edilmekte ve Nisan ayı boyunca tüm ülkelerde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü olarak, otizm farketme ve kabullenme ayı kapsamında Eğitim Fakültesi personeline dağıtmak üzere otizmin görülme sıklığına ilişkin mesaj içeren anahtarlıklar hazırlanmıştır. Hazırlanan anahtarlıklar tüm personele dağıtılmıştır.

7. Ulusal Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi

UDEMKO2023'ün ana teması "Erken Müdahalede 3N: Ne, Nerede ve Nasıl" iken, kongre 5-8 Ekim 2023 tarihlerinde Anadolu Üniversitesi Öğrenci Merkezinde gerçekleştirilecektir.

Research Article

PERR
PSYCHO-EDUCATIONAL RESEARCH REVIEWS

Psycho-Educational Research Reviews
12(1), 2023, 151-170
www.perrjournal.com

Response to Intervention: What do Elementary School Teachers of Students with Specific Learning Disabilities in Inclusive Classrooms in Türkiye Know?

Macid Ayhan Melekoğlu, Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi University, Türkiye
macidayhan@gmail.com ☎ 0000-0002-9933-5331

Asuman Sağlam Ak, Research Assistant, Eskişehir Osmangazi University, Türkiye
asuman.saglam.06@gmail.com ☎ 0000-0001-7793-159X

Sultan Kaya, Research Assistant, Anadolu University, Türkiye
ssultankayaa2@gmail.com ☎ 0000-0002-7697-3242

Murat Balloğlu, Teacher, Ministry of National Education, Türkiye
mballioglu48@gmail.com ☎ 0000-0003-0445-7617

Keywords
Türkiye
Inclusion
Response to intervention
Specific learning disabilities
Elementary school teachers

Article Info:
Received : 09-09-2022
Accepted : 22-11-2022
Published : 22-04-2023

DOI: 10.52963/PERR_Biruni_V12.N1.10

Abstract
As a multi-tiered early diagnosis, intervention, and support system, Response to intervention (Rti) identifies struggling students and helps them in inclusive classrooms. This study aims to examine the Turkish elementary school teachers' knowledge level about Rti and its components. For this purpose, a basic qualitative study within the scope of qualitative research methods was conducted. Data was collected by conducting interviews with nine teachers working in inclusive classrooms with at least one student with specific learning disabilities at the elementary school level in Eskişehir, Türkiye. The data were analysed with content analysis. Results showed that participants of this study are not aware of Rti but they use some components of it in their instructions. In line with the findings, it is recommended that teachers, school administrators and policy makers in Türkiye need to expand their awareness with students with special needs and research-based practices in inclusive education, including multi-tiered interventions.

Bölümümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Macid Ayhan Melekoğlu ve Araş. Gör. Asuman Sağlam-Ak'ın yazarları arasında olduğu "Response to Intervention: What do elementary school teachers of students with specific learning disabilities in inclusive classrooms in Türkiye know" başlıklı makale Psycho-Educational Research Reviews dergisinde yayımlanmıştır.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN AFET VE ACIL DURUM YÖNETİMİ

Araştırmalar özel gereksinimli bireylerin afet dolayısıyla çıkan olumsuz durumlardan diğer bireylere oranla 4 kat daha fazla etkilendiğini bizlere söylemektedir. Bu nedenle özel gereksinimli olan bireylere afet durumları ile karşılaştıklarında gerekli becerilere sahip olmaları ile ilgili eğitimlerin sunulması ve afet durumlarında özel gereksinimli bireylerin ihtiyaç duyacakları ek hizmetlere yönelik stratejilerin belirlenmesi yaşanacak olumsuz durumları azaltmak adına büyük önem taşımaktadır.

Prof. Dr. Onur Kurt editörlüğünde hazırlanan ve yazarlarını Prof. Dr. Nurgül Akmanoğlu, Doç. Dr. Elif Çimşir, Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç Tosun, Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Subaşı Yurtçu, Dr. Öğr. Üyesi Metehan Kutlu, Arş. Gör. Dr. Erkan Kurnaz'ın oluşturduğu Özel Gereksinimli Bireyler İçin Afet ve Acil Durum Yönetimi isimli kitap ilk olarak 2019 yılında Anadolu Üniversitesi Basımevi tarafından yayımlanmıştır. Bu kitapta özel gereksinimli bireylere ilişkin temel kavramlar, özel gereksinimli bireylerin özellikleri, özel gereksinimli bireylere afet ya da acil durumlara karşı hazır olma, bu durumlarda uygun becerileri sergileme ve bu durumlar sonrasında da gereksinimlerini karşılayabilmeleri gibi konularda nasıl destek sunulabileceği, özel gereksinimli bireylere ilişkin yasal mevzuatlar ve sivil toplum kuruluşları gibi konular başlıca olmak üzere özel gereksinimli bireyleri afet ve acil durumlara hazırlama konularında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Kitabın afet ve acil durum yönetimi alanında çalışan kişilere, özel gereksinimli bireylerle çalışan uzmanlara, özel gereksinimli olan çocuğa sahip ailelere yol gösterici nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Journal of Autism and Developmental Disorders
<https://doi.org/10.1007/s10803-022-05683-z>

ORIGINAL PAPER

Teaching Children with Autism Spectrum Disorder to Answer Questions Using an iPad-Based Speech-Generating Device

Derya Genc-Tosun¹ · Onur Kurt² · Zehra Cevher² · Emily Victoria Gregori³

Accepted: 12 July 2022

© The Author(s), under exclusive licence to Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature 2022

Abstract

This study investigated whether a systematic instruction package was effective in child acquisition of question answering using an iPad-based speech generating device (SGD). The study was conducted with two children with autism using a multiple probe across behaviors design. Results demonstrated that the systematic instruction package consisting of graduated guidance, discrete trial teaching, time delay, and reinforcement resulted in acquisition of answering all questions. Follow-up data were collected one, three, and five weeks after instruction ended. For all participants, skills maintained during follow-up and generalized to novel settings and skills. Social validity data were also collected and indicated that teachers without experience using SGDs found them to be effective and feasible for teaching communication skills.

Keywords Speech generating device · iPad · Autism spectrum disorder · Answering question · Multi-step navigation

Yazarları arasında bölümümüz öğretim üyelerinden Derya Genc-Tosun'unda bulunduğu Onur Kurt, Zehra Cevher, Emily Victoria Gregori tarafından yazılan ve Journal of Autism and Developmental Disorders dergisinde yayınlanan araştırma makalesinde otizmlili çocuklara iPad tabanlı konuşma üreten cihaz ile sorulan sorulara cevap verme becerisinin öğretiminin etkililiği incelenmiştir. Tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu yoklama deseni ile desenlenen bu araştırma iki otizmlili çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmanın bulguları sistematik bir şekilde ayırık denemelerle öğretim, bekleme süreli öğretim, pekiştirme tarifeleri stratejilerini içeren ve iPad tabanlı konuşma üreten cihaz ile sunulan sorulan sorulara cevap verme becerisi öğretiminin otizmlili çocuklara sorulan sorulara cevap verme becerisinin edinimi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra araştırmanın bulguları katılımcıların edindikleri becerileri koruduklarını ve yeni ortam ve becerilere genellebildiklerini göstermektedir. Araştırmacılar iPad ile sunulan konuşma üreten cihazların otizmlili çocuklara iletişim becerilerinin öğretiminde etkili ve verimli bir yöntem olduğunu ifade etmişlerdir.

Education and Training in Autism and Developmental Disabilities, 2022, 57(4), 446–461
© Division on Autism and Developmental Disabilities

Are Schema-Based and Modified Schema-Based Instruction Evidence-Based Practices for Students with Disabilities? A Meta-Analysis

Serife Yucesoy-Ozkan
Eskisehir Osmangazi University

Zulal Cakmak, and Zehra Cevher
Anadolu University

Emrah Gulboy
Ondokuz Mayıs University

Husne Oz-Alkoyak
Anadolu University

Abstract : Word problem solving skills include complex skills. Teaching word problem solving skills to students with disabilities is more difficult compared to their peers with typical development. Therefore, effective interventions need to be determined in order to teach these skills to students with disabilities. The purpose of this study is to analyze the single-case experimental design studies that used schema-based instruction and modified schema-based instruction in the mathematical word problem-solving skills of students with disabilities. The methodological quality of studies was evaluated using the What Works Clearinghouse Single-Case Design Standards and quality of methodological rigor using quality indicators recommended by Horner et al. A total of 11 studies and 39 students with disabilities met the inclusion criteria. Nonoverlap of All Pairs (NAP) was used to report intervention effects. The weighted aggregated NAP was 97% (95% Confidence Interval (CI) = [84.7%, 100%]) for schema-based instruction and 99% (95% CI = [83.8%, 100%]) for modified schema-based instruction. Schema-based instruction is an evidence-based practice and modified schema-based instruction is an emergent evidence-based practice for mathematical word problem-solving skills of students with disabilities.

Bölümümüz öğretim üyelerinden Şerife Yücesoy–Özkan, Anadolu Üniversitesi öğretim üyelerinden Zehra Cevher, Hüsne Öz-Alkoyak, Zülal Çakmak ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğretim üyelerinden Emrah Gülboy tarafından yürütülen ve *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities* isimli dergide yayımlanan bu araştırma makalesinde şema temelli ve uyarlanmış şema temelli öğretimin özel gereksinimli çocuklar için kanıt temelli bir uygulama olup olmadığı sorusuna yanıt aranmış ve bu amaçla bir meta analiz çalışması yürütülmüştür. Bu amaçla tek denekli araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen ve şema temelli ve uyarlanmış şema temelli öğretim yöntemleri kullanılarak özel gereksinimli çocuklara matematiksel sözel problem çözme becerisinin öğretiminin yapıldığı araştırma makaleleri analiz edilmiştir. Bu kapsamda kriterleri karşılayan toplamda 29 katılımcının yer aldığı 11 araştırma uygulamanın etkililiğini incelemek üzere araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın bulguları şema temelli öğretimin, özel gereksinimli olan çocuklara matematiksel sözel problem çözme becerisinin öğretiminde kanıt temelli bir öğretim yöntemi olduğunu gösterir niteliktedir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2023; 20(1), s.369-388.

Van Yüzüncü Yıl University Journal of Education, 2023; 20(1), p.369-388. DOI:10.33711/yyuefd.1245203

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışlarının Günlük Yaşam Etkinlikleri Üzerindeki Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Yusuf ALPDOĞAN¹ , Elif SAZAK DUMAN²

Öz: Otizm Spektrum Bozukluğu, karşılıklı sosyal etkileşimi ve sosyal iletişimi başlatma ve sürdürme yeteneğindeki kalıcı eksiklikler ile bireyin sınırlı, tekrarlayıcı, esnek olmayan davranış, ilgi alanları ve etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. OSB’li bireylerde bozukluğun ölçütü ve derecesini belirleyen önemli bir değişken olan sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar, bireylerin günlük yaşam etkinliklerini, öğrenmelerini ve sosyalleşme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı OSB’li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının bu bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerindeki etkisinin ortaya konulmasıdır. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseninden hareketle nitel veri toplama tekniği kullanılmıştır. Araştırma, amaçlı örneklem tekniğine göre yürütülmüş ve 10 özel eğitim öğretmeniyle görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2021-2022 güz döneminde üç aylık bir süreçte yapılmıştır. Araştırma verileri, araştırma sorularını yansıtan kodlar yoluyla betimsel analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada katılımcıların OSB’li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular elde edilmiş ve ileri araştırmalara öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar, günlük yaşam etkinlikleri

Yusuf Alpdoğan ve Elif Sazak Duman tarafından yazılan, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi’nde yayınlanan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışlarının Günlük Yaşam Etkinlikleri Üzerindeki Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri isimli araştırma makalesinde araştırmacılar OSB’li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının bu bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Nitel olarak desenlenen bu araştırmada 10 özel eğitim öğretmeniyle görüşülmüş ve 2021-2022 yılı güz döneminde üç aylık süre boyunca veri toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizleri sonucunda araştırmacılar araştırmalarının tartışmasında, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların özbakım becerilerinin sergilenmesinde, serbest zaman becerilerinin sergilenmesinde, güvenlik becerilerinin geliştirilmesi ile sergilenmesinde ve kişilerarası ilişki becerilerinin geliştirilmesinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunun düşünüldüğü bilgisine yer vermişlerdir. Araştırmacılar, OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların, OSB’li bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerinde olumsuz etki bıraktığı, bu becerilerin öğrenilmesinde, sergilenmesinde ve devam ettirilmesinde engel teşkil edebileceğini ifade etmişlerdir.

Araştırma Makalesi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Tanılı Çocukların Annelerinin OSB Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Ayşe Nur Koçak¹, Derya Türkgenç², Ezgi Burc³, Yaren Aslan⁴

¹ Sorumlu Yazar, Atlas Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, ORCID NO: 0000-0002-7777-6574, aynenur.kocak@atlas.edu.tr

² DKT, Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi, ORCID ID: 0000-0001-5411-5821, deryaturkgencc@icloud.com

³ DKT, Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi, ORCID ID: 0000-0002-3144-8647, burcezri99@gmail.com

⁴ DKT, Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi, ORCID ID: 0000-0002-7961-9775, yren.aslan92@gmail.com

Sorumlu Yazarın Adresi:
Atlas Üniversitesi, Harmanıye,
Anadolu Cd., No:40, 34408, 34403
Kâğıthane/İstanbul

Bu makaleyi kaynak göstermek için/To cite this article: Koçak, A.N., Türkgenç, D., Burc, E. & Aslan, Y. (2023). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocukların annelerinin OSB hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 30-46

ÖZET

Amaç: Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı olan çocukların gelişiminde ve eğitiminde aile, en etkili ve en önemli rolü üstlenmektedir. Bu çalışmada OSB tanısına sahip çocuğu olan annelerin, OSB hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırmaya 3-6 yaş arasında OSB tanısına sahip çocuğu olan 54 anneden alınan veriler dahil edilmiştir. Bu kapsamda a) Sosyodemografik form (yaş, eğitim, vb.) ve b) Otizm Bilgi Anketi (OBA) kullanılmıştır. OBA, araştırmacılar tarafından alanyazın taranarak oluşturulan, OSB bilgi düzeyini ölçmek için tasarlanan 33 maddelik bir anketir. Bu anketten elde edilen veriler betimsel tarama yöntemi ile incelenmiştir.

Bulgular: Katılımcıların OBA'da bulunan sorulara doğruluk oranının %76,94 olduğu görülmüştür. Annelerin OBA puanları sosyodemografik özelliklere göre incelendiğinde anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Otizmle ilgili kitap okuyan ($p = .013$) ve otizm ile ilgili film/belgesel izleyen ($p = .003$) katılımcıların OBA'daki doğru yanıtlarının istatistiksel olarak anlamlı ve büyük olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, tanı almadan önce OSB kavramını bilen ($p = .006$) ve üniversite ve üstü eğitim seviyesinde olan ($p = .001$) ailelerin OBA'daki doğru yanıtlarının istatistiksel olarak anlamlı ve büyük olduğu görülmüştür. OSB tanısı sonrası ilk 0-6 ay içerisinde çocuğu terapi almaya başlayan ailelerin, 6 ay ve sonrasında terapiye başlayan ailelerden ($p = .035$) ve çocuğunda olan farklılık 0-18 aylık dönemde fark eden annelerin, 3 yaş ve sonrasında fark eden annelere göre ($p = .004$) OBA'daki doğru yanıtlarının istatistiksel olarak anlamlı ve büyük olduğu görülmüştür.

Sonuç: Dil ve konuşma terapistleri tarafından anne ve anne adaylarına, çocukların iletişim, dil ve konuşma süreçlerine yönelik seminerler sunulmasının destekleyici olacağı düşünülmektedir. Benzer bir şekilde ailelerin, çocuklarının otizm tanısı alması sonrasında bilgi almak amacı ile başvurdukları kitap/film/belgesel gibi kaynakların uzmanlar tarafından incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte ailelerin OSB hakkında bilgi topladığı film/kitap/internet gibi kaynaklarda sunulan bilgilerin doğruluklarının incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: otizm spektrum bozukluğu, otizm bilgi düzeyi, annelerin otizm spektrum bozukluğu bilgisi.

Ayşe Nur Koçak , Derya Türkgenç , Ezgi Burc ve Yaren Aslan tarafından kaleme alınan Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Tanılı Çocukların Annelerinin OSB Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi isimli araştırma makalesinde OSB tanısına sahip çocuğu olan annelerin, OSB hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 3-6 yaş arasında OSB tanısına sahip çocuğu olan 54 anne ile yürütülmüştür. Katılımcılardan veri toplamak üzere araştırmacılar a) Sosyodemografik form (yaş, eğitim, vb.) kullanmış bunun yanı sıra alanyazını tarayarak oluşturdukları bir Otizm Bilgi Anketini kullanmışlardır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu anket OSB bilgi düzeyini ölçmek için tasarlanmıştır olup, 33 maddeden oluşmaktadır. Araştırmacılar araştırma raporlarında dil ve konuşma terapistleri tarafından anne ve anne adaylarına, çocukların iletişim, dil ve konuşma süreçlerine yönelik seminerler sunulmasının destekleyici olabileceğini, ailelerin, çocuklarının otizm tanısı alması sonrasında bilgi almak amacı ile başvurdukları kitap/film/belgesel gibi kaynakların uzmanlar tarafından incelenmesinin önemli olduğunu, ailelerin OSB hakkında bilgi topladığı film/kitap/internet gibi kaynaklarda sunulan bilgilerin doğruluklarının incelenmesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Dil ve konuşma terapisi alanında çalışan uzmanlar tarafından yürütülen bu araştırmanın, müdahale sürecinde multidisipliner yaklaşımları barındıran bir alan olan otizm alanına gerek otizmlili bireylerle çalışan dil ve konuşma terapistleri gerekse otizmlili bireylerle çalışan diğer uzmanlar açısından yol gösterici olduğunu söyleyebiliriz.

Hazırlayanlar

Her 36 Çocuktan 1'i Otizmli

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç-Paftalı, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Otizm Spektrum Bozukluğu Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Konuk Yazar

Prof. Dr. Gönül Kırcaali-İftar, Anadolu Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi

Düzenlenen Etkinlikler

Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç-Tosun, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi

Etkinlik Duyurusu

Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç-Tosun, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi

Kitap Önerisi

Araş Gör. Elif Tunçel, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Araştırma Köşesi

Araş Gör. Elif Tunçel, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Sayı Editörü

Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç-Tosun, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi

Tasarım ve Dizgi

Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç-Tosun, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
Meşelik Kampüsü
Büyükdere Mah. 26040
Odunpazarı-Eskişehir/TÜRKİYE

Telefon: +90 222 239 37 50
Bölüm Başkanlığı: 6820
Bölüm Sekreterliği: 6821
E-mail : ozelegitim@ogu.edu.tr